

Problema laboral o cultural?

MIQUEL PUIG , Ara.cat 5-maig-2011

Cada cop que es publiquen les xifres d'atur a Espanya se senten veus que, destacant el fortíssim atur juvenil, opinen que el país està desaprofitant la "generació més ben preparada" i que per culpa de l'atur correm el risc de "perdre una generació". Crec que aquestes opinions han de ser qüestionades. Per començar, la xifra, que és contundent: un 45% d'atur en la franja entre 16 i 24 anys. La mateixa xifra, a Alemanya, és de l'11%. Com s'ha arribat a aquesta situació? És important distingir dos fets. El primer, que l'atur juvenil espanyol era absurdament elevat ja abans de la crisi. En el moment àlgid de l'economia espanyola (tercer trimestre del 2007), quan milions d'estrangers venien i trobaven ocupació, l'atur juvenil no baixava del 18%.

El segon, que la crisi ha destruït, sobretot, llocs de treball juvenil: si un de cada deu llocs de treball ho era, gairebé la meitat dels destruïts ha estat d'aquests (concretament, un 42%). Aquest segon factor té una raó molt clara: a Espanya, els llocs de treball són de dues menes. Dues tercers parts són molt protegits, sigui perquè són al sector públic, sigui perquè l'empresa té beneficis i una reputació per preservar (sector financer, serveis públics, etc.), sigui perquè el treballador fa molts anys que és a l'empresa i té un salari relativament elevat. El segon bloc, que representa el terç restant, no té cap d'aquestes proteccions. Quan una empresa espanyola es veu obligada a reduir plantilla, el primer pensament no es refereix als treballadors menys productius, sinó als més barats d'acomiar. En general, els joves, com els immigrants, són barats d'acomiar. És lògic, doncs, que una economia que està patint una crisi tan greu com l'espanyola destrueixi molts llocs de treball juvenil.

Ara bé, aquesta no és l'única explicació del fenomen, perquè, com ja hem dit, l'atur juvenil era ja molt elevat abans de la crisi. Per què els empresaris contractaven tants immigrants en comptes de joves espanyols? Per què tants immigrants encetaven petits negocis exitosos en el camp de la distribució o de la restauració mentre tants joves es quedaven ociosos?

En general, perquè aquestes feines eren dures i relativament mal remunerades: manobre, fruiter, cambrer, peó agrícola... Moltes hores, poc sou.

Els nostres joves no estaven -i no estan- preparats per ocupar aquests llocs de treball. No per falta de capacitació, sinó per excés d'expectatives. Els nostres joves han estat sotmesos a una tenalla sinistra. Per una banda, el sistema educatiu els ha acostumat a obtenir resultats amb poc esforç. Totes les reformes de l'ensenyament secundari han aconseguit - involuntàriament, no cal dir-ho - posar les coses més fàcils a l'alumne. ¿Ens sorprenem que els que arriben a la universitat cometin tantes faltes d'ortografia? Com podia ser d'una altra manera si se'ls ha permès passar de curs cometent-les!

Per altra banda, les famílies han acostumat aquests mateixos joves -una generació de fills únics, no ho oblidem- a un alt nivell de consum (cotxe, viatges, roba de marca, dispositius electrònics) i a uns horaris absurds (llevar-se al migdia i anar a dormir a la matinada dos o tres dies per setmana).

Aquests joves han arribat al mercat de treball i han descobert que la retribució per la feina que són capaços de fer no els permetrà mantenir el nivell de consum que els sembla imprescindible, i que els horaris són incompatibles amb les pautes de relació social a què s'han acostumat. Els sociòlegs (enquesta europea de valors del 2009) parlen de "l'emergència del valor oci" i de la "pèrdua de la centralitat del valor del treball".

¿No són capaços els nostres joves d'acceptar que aquesta és la realitat i que negar-la és suïcida a mitjà termini? Els mateixos sociòlegs detecten que els nostres joves són cada cop més "presentistes". Per què? Perquè constitueixen la primera generació que creu que, facin el que facin, el futur serà pitjor que el present. La seva resposta és ajornar-lo. Tot això ens porta a algunes conclusions sobre aquest fenomen de l'atur juvenil espanyol (i, dissortadament, aquí no hi ha cap "fet diferencial català").

En primer lloc, l'única reforma laboral que beneficiaria els joves seria la que igualés el cost del seu acomiadament amb el de la resta de treballadors. Sabem que aquesta no s'aprovarà mai.

En segon lloc, no és cert que la generació de joves espanyols sigui "la més ben preparada de la història". És la que té més títols acadèmics, però no és, ni de bon tros, la més ben formada: li falta no només esperit de sacrifici, sinó, simplement, realisme per avaluar les seves oportunitats.

En tercer lloc, la generació de joves actual no corre el risc d'esdevenir una "generació perduda" per culpa de l'atur. Si de cas, ho serà per culpa d'un sistema educatiu i d'unes famílies massa permissives.

Finalment, el millor que podem fer per als joves no és protegir-los (el subsidi d'atur juvenil és insensat) sinó donar-los una formació exigent.